

Oponentský posudok dizertačnej práce

Názov práce: Stavoprojekt Trnava. Vývoj a transformácia štátnych projekčných podnikov, ich zameranie a náplň v nadväznosti na politicko-ekonomické pomery v bývalom Československu.

Doktorandka: Mgr. art. Lucia Tóthová (Mlynčeková)

Školiteľ: prof. Ing. arch. Petr Vorlík, Ph.D.

školiteľ špecialista: Mgr. Peter Szalay, PhD.

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury, 2024

Aktuálnosť zvolenej témy

Dizertačná práca sa zaoberá témou štátneho projekčného podniku Stavoprojekt Trnava v kontexte politicko-ekonomických pomerov v bývalom Československu. Aktuálnosť témy vychádza predovšetkým z krehkej pozície v ktorej sa architektonické dedičstvo 2. polovice 20. storočia dosiaľ nachádza, kedy menší historický odstup, ako aj politické pomery v ktorých architektúra vznikala, ešte stále oslabujú dostatočné uznanie jej hodnôt. Napriek tomu, že odborníci sa architektúrou predrevolučnej doby posledné desiatky rokov významnou mierou zaoberajú a vzniká nemalý počet publikačných, výstavných a iných prezentačných aktivít.

Zatiaľ čo širšia verejnosť svoje postoje postupne mení a všeobecný záujem o kultúrne dedičstvo z rokov 1945 – 1989 narastá, táto zmena stále nie je dostatočne reflektovaná rozsahom štátnej ochrany kultúrnych pamiatok v Česku ani na Slovensku. Práve z dôvodu, že mnohé stavby ostávajú naďalej fyzicky ohrozené, je potrebné aby aktivity odborníkov neutíchali. Dôležitú rolu v tomto smere zohráva dôsledný architektonicko-historický výskum nielen jednotlivých stavieb, ale aj pracovísk, kde projekty vznikali, jednotlivých autorov a autoriek daných diel, pričom včasné spracovanie archívnej dokumentácie môže prispieť k zachovaniu dotknutých hodnôt – čo je aj významom predkladanej dizertačnej práce.

Cieľ výskumu

Výskum predloženej dizertačnej práce si kládol za cieľ "odkryť podmienky práce v projektových ústavoch, so zameraním na obdobie normalizácie," pričom sa sústredil na pracovisko Stavoprojektu Trnava, architektov, ktorí v ňom pôsobili a na ich tvorbu.

Štruktúra a obsah práce

Dizertačná práca je členená na 7 hlavných častí:

- „Úvod“ – približuje tému – projektovanie za obdobia socializmu (vymedzenie na obdobie normalizácie) – ako aj podrobnosti týkajúce sa výskumu (potreba zostavenia prvého kompletného zoznamu projektových ústavov v Československu, analýza a roztriedenie vybraných fondov v Národnom archíve Českej republiky, tvorba online databázy dostupnej pre ďalší výskum). Stručne popisuje špecifickosť Stavoprojektu Trnava – ktorý je prípadovou štúdiou predloženej dizertačnej práce, ako aj realizované sprievodné aktivity doktorandky, ktoré s výskumom súvisia (uvádza sa prepojenie na niekoľko projektov NAKI, ale aj rodinná väzba na architekta Jána H. Blichu – vedúceho architekta trenčianskeho ateliéru fungujúceho pod Stavoprojektom Trnava).

- Kapitola „Medzinárodný kontext“ popisuje politicko-ekonomické pozadie, pričom umožňuje porovnať Československo s ďalšími krajinami „východného bloku“ (s býv. ZSSR, býv. Južosláviou, Poľskom, Maďarskom, NDR, Rumunskom, Bulharskom a Albánskom). Poukazuje, že napriek mnohým spoločným znakom mala každá krajina svoje špecifiká.
- Kapitola „Okolnosti vzniku a vývoja Stavoprojektu“ približuje bližšie situáciu v bývalom Československu po 2. svetovej vojne až do konca 80. rokov, čerpajúc predovšetkým z dokumentov z Národného archívu ČR a dobovej tlače, ale aj z publikačných výstupov aktuálnych výskumov.
- Významnú časť kapitoly „Rozdelenie projektových ústavov“ tvoria prehľadne spracované tabuľky projektových organizácií v celom Československu, ako aj graficky presvedčivé mapy a grafy, ktoré dopĺňajú popis vzniku projektových ústavov v krajine.
- Kapitola „Slovensko, Stavoprojekt Trnava“ stručne popisuje celkovú situáciu na Slovensku, pričom sa sústreďuje na situáciu vzniku Stavoprojektu Trnava a podeň spadajúcich ateliérov v Trenčíne a Trnave. Približuje náplň práce ústavu, jednotlivé pracovné skupiny a ich zamerania a i. Kapitulu opäť dopĺňa mapa a prehľadná organizačná schéma ústavu.
- Kapitola „Projekty a prevádzkové budovy ateliérov Stavoprojekt Trnava“, delená na časti „Projekty ateliérov Trnava“, „Projekty ateliéru Trenčín“ a „Projekty ateliéru Piešťany“ je spracovaná ako obrazová príloha so zoznamom projektov a kvalitnou fotografickou a projektovou dokumentáciou.
- Poslednú z hlavných častí tvorí kapitola „Rozhovory“, ktoré autorka viedla s vybranými architektmi a architektkami Stavoprojektu Trnava (Marián Remenár, Jozef Danák, Alexandra Gabrišová, Igor Mrva, Ľubomír Mrňa a Viktor Nižňanský)

Dizertačná práca je doplnená o „Zdroje“, „Dosiahnuté výsledky“ a „Prílohy, iné aktivity súvisiace s dizertáciou“.

Hodnotenie

Členenie kapitol je veľmi prehľadné, čo umožňuje čitateľovi/čitateľke spraviť si veľmi jasný prehľad o obsahu práce. O to viac je zrejmé, že niektoré podstatné aspekty, na základe ktorých je možné zhodnotiť celkový vedecký prínos práce, neboli vyzdvihnuté tak, ako by si práca zaslúžila. Mnohé dôležité informácie – ako ciele práce, metódy – sú spomenuté len v úvode práce. Bolo by dobré vyjadriť sa k existujúcemu stavu poznania, aj v prípade, že podobný výskum spracovaný nebol, citovaná literatúra naznačuje, že určité výskumy sa robili. Cieľ odkryť podmienky práce v projektových ústavoch (s dôrazom na Stavoprojekt Trnava) je možné považovať za splnený – to by sa malo objaviť v chýbajúcom závere dizertačnej práce.

Doktorandka spravila nesmierny kus kvalitnej výskumnej práce, úvod len naznačuje, ako náročný a zdĺhavý bol výskum v archívoch, ako aj ďalšie kroky, ktoré podstúpila. Bolo by vhodné viac popísať hodnotné aktivity (výstavy, prednášky a i.), ktoré prebehli a síce sú spomenuté aj v prílohe práce, ale nie je zvýraznená ich rola v rámci výskumu. Bolo by prínosné dozvedieť sa viac napr. o tom, na základe čoho boli zvolení architekti a architektky do rozhovorov (bola snaha osloviť všetkých žijúcich tvorcov?), ako aj to, či je z rozhovorov možné vyvodit' nejaké závery.

V rámci použitej literatúry sa možno mohli objaviť konkrétne články z dobových časopisov, nielen ich zoznam (takto ostali len v poznámkach na konci kapitol), pri knihe *Architektúra Slovenska v 20. storočí* vypadla ako spoluautorka Henrieta Moravčíková.

Otázky do diskusie

- Okrem cieľu práce formulovaného v úvode, kládli ste si nejaké konkrétnejšie otázky, ktoré Váš výskum viedli? Ak nie, vedeli by ste ich sformulovať, ak by mal Váš výskum pokračovať?

- Je možné bližšie zhodnotiť význam Stavoprojektu Trnava? Je pre diela, ktoré na jeho pôde vznikli niečo špecifické, alebo existujú osobité okolnosti ich vzniku?

Záver

Predložená dizertačná práca dokladá výborné vedecko-výskumné predpoklady doktorandky, ako aj obdivuhodné nasadenie a motiváciu šíriť výsledky svojej práce medzi odbornou ako aj širšou verejnosťou. Značný rozsah kvalitných výstupov, ktorý jej výskum sprevádzal, je dostatočným dokladom nielen o schopnostiach doktorandky, ale aj toho, že zvolená téma práce je aktuálna a jej výsledky môžu prispieť k ochrane architektonického dedičstva 2. polovice 20. storočia. Je namieste vyzdvihnúť vysokú kvalitu práce (textov, ktoré prešli jazykovou korektúrou, podporenie obsahu kultivovaným grafickým spracovaním, nielen čo sa týka obrazového materiálu, ale grafického návrhu a prevedenia), ktorá by si zaslúžila do budúcnosti knižné vydanie.

Dizertačnú prácu Mgr. art. Lucie Tóthovej odporúčam na obhajobu a následne udelenie titulu filozofie doktor (Ph.D).

V Brne, 15. 05. 2024

doc. Ing. arch. Nina Bartošová, PhD.